

SHOLOIKO N.

O. O. Bogomolets National Medical University, Kyiv, Ukraine

ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT COMPETENCE IN THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PHARMACISTS

The features of organizational and managerial activity of pharmacists in modern conditions are considered in the article; necessity of modernization of approaches to professional training of future specialists of specialty is substantiated 226 Pharmacy, industrial pharmacy in educational process of magistracy of medical university; a description of the concepts of "management", "organizational and managerial competence"; features of organizational and managerial competence formation in the process of professional formation of future pharmacists are defined.

The analysis of organizational and managerial competence as an extremely required component of the quality of vocational training, which is necessary for the effective solution of qualifying professional tasks of the field of pharmacy, is conducted. The organizational and managerial competence of future pharmacists is interpreted as an integrative characteristic that systematically and competently represents the professional and personal qualities of specialists, including mastering the methodology of effective management in the field; the ability to purposefully regulate social and industrial processes, taking into account their specificity and nature of development; knowledge of systematic principles, readiness for application of innovative methods and new technologies; the ability to select and utilize such impacts on the management entity that will optimally ensure that the goal is met in the context of the internal change processes of the subordinate structure and the influence of the hierarchical levels of the pharmaceutical and competitive industries.

The list of features of organizational and managerial competence, related to the basic competencies, is detailed. The tasks of defining their content and the objects of organizational and managerial activity - functional subsystems of the organization, within which the economic processes of planning and forecasting, creation and realization of the product, interaction with clients and partners, personnel management are substantiated.

***Keywords:** management; methodology of effective management of future pharmacists; organizational and managerial competence; system of organizational and managerial competence of pharmacists*

Стаття надійшла до редакції 30.09.2019 р.

УДК 378.011.3-051:793.3

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.24.194902>

ЮЛІЯ ЯКУБА

ORCID ID 0000-0002-3393-0939

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського,
м. Одеса

ПРИНЦИПИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

Стаття присвячена актуальній проблемі мистецької освіти – підготовці майбутніх вчителів у галузі хореографічного мистецтва. У статті аналізується сутність процесу підготовки вчителів на сучасному етапі, обґрунтовується думка щодо вдосконалення фахової підготовки хореографів у вищих педагогічних закладах та визначаються дидактичні принципи з урахуванням специфіки хореографічного мистецтва, що мають спрямовувати майбутніх фахівців на творчу самореалізацію в професійній діяльності.

Ключові слова: майбутній вчитель; хореографія; фахова підготовка; принцип; модернізація професійної підготовки

Постановка проблеми. В умовах реформування та вдосконалення системи вищої педагогічної освіти в Україні виникає необхідність активного пошуку нових резервів якісної підготовки фахівців, здатних до розвинутого професійного вдосконалення відповідно до вимог конкретної фахової спрямованості. Мистецька освіта при цьому не стає виключенням. Вона внаслідок реформування визначається як спеціалізований вид освіти, який відповідає запитам особистості, суспільним потребам та світовим стандартам, має особливі умови реалізації, встановлює пов'язаність між собою її ланок, взаємозалежність рівнів і наступність її здобуття в процесі підготовки митців. У даному аспекті особливого значення набуває проблема фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії, актуальність якої посилюється станом хореографічного мистецтва в сучасній Україні. Сьогодні мистецтво танцю набуває дедалі більшої популярності та розвитку, забезпечуючи одночасно і змістовне дозвілля всіх вікових категорій населення, і сферу професійної діяльності. Саме популярність танцювального мистецтва в суспільстві зумовила потребу у професійній підготовці фахівців культурно-мистецької сфери, зокрема вчителів хореографії.

Аналіз наукових досліджень. Вивченням особливостей професійної педагогічної освіти займалися вітчизняні вчені В. Бех, І. Зязюн, Н. Ничкало та інші. У наукових дослідженнях Г. Васяновича, Н. Кузьміної, В. Лозової, В. Сластьоніна, Л. Хомич, О. Щербакова, М. Ярмаченка визначені теоретико-методологічні аспекти професійно-

педагогічної підготовки майбутніх вчителів. Питанням модернізації фахової підготовки у галузі мистецької освіти присвячені наукові труди Л. Масол, В. Орлова, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької та О. Щолокової. Об'єктом спеціальних досліджень Л. Андрощук, Т. Благової, О. Бурлі, С. Забрєдовського, О. Мартиненко, М. Рожко, І. Радченко, Т. Сердюк, О. Таранцевої, О. Філімонової, О. Фокіної виступає проблема професійної підготовки майбутніх вчителів хореографії. Науковці наголошують на важливості професійно-педагогічної спрямованості хореографічної освіти, удосконаленні теоретико-методичної, фізичної (виконавської) та психолого-педагогічної основ хореографічного навчання, розвитку професійних якостей, взаємодії різних видів хореографічної діяльності за умов глибокого й ефективного поєднання інформаційної та творчої функцій навчання. Вчені притримуються думки, що будувати процес підготовки майбутніх вчителів хореографії ефективно – це значить цілісно й у взаємозв'язку застосовувати принципи, інноваційні технології, форми і методи навчання відповідні сучасній педагогіці з урахуванням специфіки хореографічного мистецтва. Саме тому, метою статті є визначення провідних принципів фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії.

Виклад основного матеріалу. Сутність поняття «підготовка» в педагогічній енциклопедії розглядається як сукупність спеціальних знань, умінь й навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи з визначеної професії; як процес повідомлення відповідних знань й умінь (Прохоров (Ред.), 1999). За педагогічним словником «підготовка» – це формування та збагачення настанов, знань та умінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань (Ярмаченко (Ред.), 2001). В енциклопедії професійної освіти сенс поняття «підготовка» розкривається у двох його значеннях: як навчання, тобто, як деякий спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань, та як готовність, під чим розуміють наявність компетенції, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання певної сукупності завдань (Батьшева (Ред.), 1999). Крім зазначеного «підготовка» розглядається як сукупність спеціальних знань, умінь та навичок, що дозволяють виконувати роботу в певній галузі діяльності (Прохоров (Ред.), 1975). Науковець М. Васильєва трактує «підготовку» як процес формування, удосконалення знань, умінь, навичок, якостей особистості, необхідних для виконання діяльності, яка здійснюється під час навчання, самоосвіти або професійної освіти (Васильєва, 2003). Дослідник Б. Бім-Бад розглядає це поняття як систему професійного навчання, яка має за мету прискорене оволодіння тими, хто навчається, навичками, які необхідні для виконання певної роботи, групи робіт (Бім-Бад (Ред.), 2008). З точки зору вченого С. Головіна «підготовка» - це підготовка людини до оволодіння певною професією та виконання відповідної професійної діяльності на достатньо високому рівні (Кудрицкий (Ред.), 1989).

Досліджуючи специфіку фахової підготовки, слід зазначити, що внаслідок внутрішнього розділення праці в рамках професії виникло поняття «фах», яке тлумачиться як «вид заняття, трудової діяльності, що вимагає певної підготовки і є основним засобом до існування». В Енциклопедії професійної освіти під фахом (спеціальністю) розуміється «сукупність знань, навичок та умінь, набутих у результаті освіти, що забезпечують постановку та рішення певного роду професійних завдань» (Батьшева (Ред.), 1999, с. 146), а також «основним елементом структури змісту професійного навчання» (там само, с. 148). Слід зазначити, що в системі вищої освіти спеціальністю прийнято називати напрямки та організаційні форми підготовки фахівців (там само, с. 147).

Відтак, якщо поняття «професія» тлумачиться як вид трудової діяльності, що потребує набуття відповідних знань та практичних навичок, то терміном «фах» можна визначати як необхідну для суспільства обмежену галузь прикладання фізичних та духовних сил людини. Якщо професійна підготовка включає те загальне, що характерно для діяльності всіх вчителів, то фахова відображає особливості профілю, спеціалізації, предмету. Тому цілком логічним є розрізнення випускників вищих навчальних закладів на фахівців, які володіють методами, засобами своєї справи, і професіоналів, які володіють, крім того, цінностями, ідеалами і взагалі цілісною професійною культурою. Сучасне ж розуміння професіонала найчастіше пов'язує з ідеалом фахівця, який досягає найвищого рівня фахово-професійного розвитку (Васильєва, 2003; Мойсеюк, 2007).

Наведені вище наукові напрацювання з приводу сучасної фахової підготовки стосуються як майбутнього вчителя взагалі, так і вчителя хореографії зокрема. Підготовка хореографа у вищому педагогічному навчальному закладі спрямована на формування фахівця, який повинен високо оцінювати роль хореографічної освіти, визначати вплив танцювального мистецтва на свідомість особистості, на формування її духовного світу, естетичної культури, художнього мислення, оволодівати системою психолого-педагогічних знань, професійних умінь, відрізнитися своєю індивідуальністю і творчою активністю. Опанування усім арсеналом фахової підготовки допомагають майбутньому фахівцю у подальшому професійно організувати навчальний процес з учнями різних освітніх установ, прищеплювати юним вихованцям інтерес і любов до хореографічного мистецтва та особистої виконавської діяльності (Благова, 2010; Бурля, 2004; Таранцева, 2002; Фокина, 2002).

У вітчизняній та зарубіжній психології і педагогіці вже існує ряд вихідних концептуальних положень, принципів, які можна покласти в основу модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців. Загальні дидактичні принципи висвітлюються у теоретичних здобутках таких відомих вчених, як М. Боришевський, Л. Виготський, І. Зязюн, А. Маслов, В. Радкевич, В. Рибалка, К. Роджерс, С. Сисоєва, Н. Чепелева та ін. Окремі аспекти, які так чи інакше стосуються принципів вищої освіти в Україні, були предметом дослідження таких учених, як М. Горбатова, М. Грищенко, Н. Кириченко, В. Кремень, М. Курко, Н. Лазарева, В. Ортинський, Р. Шаповал, С. Шевченко та ін. Проте вони розкрили лише окремі аспекти в зазначеній сфері, досліджуючи більш загальні чи спеціальні проблеми. На сьогодні багато наукових досліджень присвячено висвітленню загальних принципів підготовки майбутнього вчителя і не завжди враховуються функції та особливості його педагогічної діяльності в контексті специфіки змісту навчального предмета. Зокрема лише незначна кількість досліджень присвячена обґрунтуванню методологічних та теоретичних основ професійної підготовки безпосередньо вчителя хореографії. Виходячи з цього метою нашого дослідження стало визначення принципів фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії, яке здійснювалося на підґрунті провідних принципів сучасної педагогічної науки і на основі узагальнення науково-педагогічного досвіду хореографів.

У результаті здійсненого аналітичного аналізу була створена струнка система хореографічних принципів, а саме: принцип єдності культури і освіти; принцип гуманізації; принцип природовідповідності; принцип багатокладності та варіативності; принцип використання педагогічного потенціалу мистецтва; принцип міждисциплінарності й інтеграції; принцип систематичності і послідовності; принцип практичної спрямованості; принцип доступності; принцип наочності; принцип багаторазового повторення; принцип регіональності; принцип колективної праці.

Принцип – від лат. початок, основа – першооснова, те, що лежить в основі певної теорії, вчення, науки, світогляду тощо.

Розглянемо сутність кожного принципу окремо і більш детально:

– принцип єдності культури і освіти передбачає орієнтування на вітчизняні та світові мистецькі, зокрема хореографічні, цінності як духовні надбання людства; орієнтування на національні пріоритети освіти в Україні;

– принцип гуманізації визначає пріоритет формування гуманної, людяної, доброзичливої особистості майбутнього вчителя хореографії, здатного до творчої самореалізації;

– принцип природовідповідності, особистісно-орієнтованого, індивідуально-диференційного підходу у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя хореографії передбачає врахування індивідуальних особливостей, розвиток природних здібностей, формування професійних знань, умінь і навичок та отримання особистісного хореографічного досвіду;

– принцип багатокладності та варіативності передбачає можливість широкого вибору змісту, форм і засобів навчання та виховання особистості майбутнього вчителя хореографії, запровадження поліваріативності навчальних програм, поглиблення і розширення їх практичної спрямованості;

– принцип використання педагогічного потенціалу мистецтва (виховний, пізнавальний, мотиваційний, комунікативний, творчий, гедоністичний, естетико-культурологічний);

– принцип міждисциплінарності й інтеграції передбачає взаємовплив різних видів хореографії та видів мистецтва. Так, взаємозв'язок між хореографією і музичним мистецтвом впливає на поглиблене емоційне сприйняття хореографічної драматургії, оживлює танцювальні і пантомімічні дії в передачі художніх образів;

– принцип систематичності і послідовності передбачає плановість організації процесу фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії, сприяє послідовному отриманню танцювальних вмінь і навичок у відповідному логічному порядку на основі теоретичної бази знань;

– принцип практичної спрямованості передбачає набуття майбутніми вчителями хореографії певних професійних умінь та навичок, що мають сприяти самостійній творчій діяльності, організації і керівництву ХК;

– принцип доступності передбачає добір змісту хореографічної підготовки, який відповідає індивідуальним здібностям і рівню хореографічних умінь майбутніх фахівців;

– принцип наочності у процесі фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії здійснює первинне сприйняття естетичної форми руху з подальшим його образним осмисленням, забезпечує повноцінне засвоєння танцювальної лексики, рухів, відповідних положень рук, корпусу, голови за допомогою демонстрації, художньої ілюстрації, моделювання на основі естетичних і стильових вимог хореографічної школи з використанням комп'ютерних та мультимедійних засобів;

– принцип багаторазового повторення вправ, рухових дій, творчих завдань, етюдів сприяє засвоєнню, закріпленню та вдосконаленню технічної сторони того або іншого хореографічного руху. Таким чином досягається закріплення набутого і створюються передумови для подальшого процесу підготовки майбутніх вчителів хореографії;

– принцип регіональності передбачає ознайомлення з культурними надбаннями свого регіону, особливостями культурних традицій відповідного краю для включення в зміст фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії;

– принцип колективної праці передбачає формування особистісних якостей майбутніх фахівців у процесі хореографічної діяльності, виховання почуття колективізму, свідомої дисципліни, розвиток причетності до суспільного життя та громадської активності.

Отже, визначені нами принципи фахової підготовки майбутніх вчителів хореографії утворюють цілісну систему, яка функціонує за умов їх єдності, взаємозв'язку та взаємозалежності. Зауважимо, що невміле, непрофесійне використання окремих принципів призводить до руйнування не тільки стійкої системи принципів, а й процесу фахової підготовки в цілому. Саме творче використання запропонованої системи принципів забезпечує оптимізацію процесуального і змістового перебігу навчальної діяльності та ефективність усього процесу фахової підготовки майбутнього вчителя хореографії.

Список використаних джерел

- Батышева, Я. С. (Ред.). (1999). *Энциклопедия профессионального образования* (Т. 2). Москва: АПО.
- Бим-Бад, Б. М. (Ред.). (2008). *Педагогический энциклопедический словарь*. Москва: Большая Российская Энциклопедия.
- Благова, Т. О. (2010). Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету. Серія: Педагогічні науки*, 50, 72-76.
- Бурля, О. А. (2004). *Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ: нац. ун-т культури і мистецтв. Київ.
- Васильева, М. П. (2003). *Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога*. (Дис. д-ра пед. наук). Харків, ХДПУ імені Г. С. Сковороди.

- Кудрицкий, А. В. (Ред.). (1989). *Украинский Советский энциклопедический словарь* (Т. 3). Киев: Глав. ред. УСЭ.
- Мойсеюк, Н. Є. (2007). Педагогіка: навч. посіб. Взято з http://pidruchniki.Ws/12570107/pedagogika/pedagogika_-_moiseyuk_nye.
- Прохоров, М. А. (Ред.). (1975). *Большая советская энциклопедия* (Т. 21). Москва: Советская энциклопедия.
- Прохоров, М. А. (Ред.). (1999). *Российская педагогическая энциклопедия* (Т. 2). Москва: Большая Российская энциклопедия.
- Таранцева, О. О. (2002). *Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю*. (Дис. канд. пед. наук). Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ.
- Фокина, Е. Н. (2002). *Хореография в общеобразовательной школе как средство гармонизации развития личности*. (Дис. канд. пед. наук). Тюмень.
- Ярмаченко, М. Д. (Ред.). (2001). *Педагогічний словник*. Київ: Педагогічна думка.

References

- Batysheva, Ia. S. (Ed.). (1999). *Entsiklopediia professionalnogo obrazovaniia [Encyclopedia of Professional Education]* (Vol. 2). Moskva: APO [in Russian].
- Bim-Bad, B. M. (Ed.). (2008). *Pedagogicheskii entsiklopedicheskii slovar [Pedagogical Encyclopedic Dictionary]*. Moskva: Bolshaia Rossiiskaia Entsiklopediia [in Russian].
- Blahova, T. O. (2010). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv-khoreohrafov u systemi pedahohichnoi osvity [Features of professional training of future teachers-choreographers in the system of pedagogical education.]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky [Bulletin of Zhytomyr State University. Series: Pedagogical Sciences]*, 50, 72-76 [in Ukrainian].
- Burlia, O. A. (2004). *Formuvannia pedahohichnoi maisternosti kerivnyka dytiachoho khoreorafichnoho ob`iednannia [Formation of pedagogical skills of the head of children's choreographic association]*. (Extended abstract of PhD diss.). Kyiv. nats. un-t kultury i mystetstv. Kyiv [in Ukrainian].
- Fokina, E. N. (2002). *Khoreografiia v obshcheobrazovatelnoi shkole kak sredstvo garmonizatsii razvitiia lichnosti [Choreography in a comprehensive school as a means of harmonizing personality development]*. (PhD diss.). Tiumen [in Russian].
- Kudritskii, A. V. (Ed.). (1989). *Ukrainskii Sovetskii entsiklopedicheskii slovar [Ukrainian Soviet Encyclopedic Dictionary]* (Vol. 3). Kiev: Glav. red. USE [in Russian].
- Moiseiuk, N. Ye. (2007). *Pedahohika [Pedagogy]: navch. posib*. Retrieved from http://pidruchniki.Ws/12570107/pedagogika/pedagogika_-_moiseyuk_nye [in Ukrainian].
- Prokhorov, M. A. (Ed.). (1975). *Bolshaia sovetskaia entsiklopediia [Great Soviet Encyclopedia]* (Vol. 21). Moskva: Sovetskaia entsiklopediia [in Russian].
- Prokhorov, M. A. (Ed.). (1999). *Rossiiskaia pedagogicheskaiia entsiklopediia [Russian pedagogical encyclopedia]* (Vol. 2). Moskva: Bolshaia Rossiiskaia entsiklopediia [in Russian].
- Tarantseva, O. O. (2002). *Formuvannia fakhovykh umin maibutnikh vchyteliv khoreorafii zasobamy ukrainskoho narodnoho tantsiu [Formation of professional skills of future teachers of choreography by means of Ukrainian folk dance]*. (PhD diss.). In-t pedahohiky i psykholohii profesiinoi osvity APN Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].
- Vasylieva, M. P. (2003). *Teoretychni osnovy deontolohichnoi pidhotovky pedahoha [Theoretical Foundations of Deontological Teacher Training]*. (D diss.). Kharkiv, KhDPU imeni H. S. Skovorody [in Ukrainian].
- Yarmachenko, M. D. (Ed.). (2001). *Pedahohichniy slovnyk [Pedagogical dictionary]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

YAKUBA Y.

Odessa K.D.Ushinsky SouthUkrainian National Pedagogical University, Ukraine

PRINCIPLES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE CHOREOGRAPHY TEACHERS

The concept of development of teacher education in Ukraine and its integration into the European educational space necessitates the training of a new generation of teachers. Accordingly, today there is a growing need to educate the future teacher as an innovative person, able to perceive and manage new information, make decisions quickly and independently, actively and confidently, instilling the skills of designing the future, learning with advancement, and improving self-

improvement. The above points to the need to transform the content of education into a mechanism of systematic development of the personality of the modern teacher, which is aimed at the organic combination of theoretical training with practical experience, the formation of personal and professional qualities, creative self-realization in pedagogical activity, which in general affects the professionalism of the professional competence. In this regard, there is an awareness of the urgent need to reform and update the system of training future teachers of artistic direction, including teachers of choreography. The training of specialists in the field of choreographic art is a long and complex process, in which both the education of the teacher as an individual and the professional formation of a choreographer are carried out. Taking into account the specifics of choreographic training, higher educational institutions determine the prospects of creating the necessary prerequisites for the use of innovative teaching technologies, which should focus on the formation of students' professionally significant qualities, expanding their artistic outlook, improving the level of general choreographic culture. The skilful combination of general pedagogical abilities with the art of reproducing dance skills in artistic and creative activity indicates the achievement of professional choreography by the teacher.

The effectiveness of the process of professional training of future choreography teachers, in our opinion, depends on the principles, innovative technologies, forms and methods of teaching. In this regard, we were offered a system of didactic principles, taking into account the choreographic specificity, the functioning of which is possible under the conditions of unity, interconnection and interdependence of the following principles: the principle of unity of culture and education; the principle of humanization; the principle of nature compliance; the principle of multi-complexity and variability; the principle of using the pedagogical potential of art; the principle of interdisciplinary and integration; the principle of systematic and consistency; the principle of practical orientation; the principle of accessibility; the principle of clarity; the principle of repeated repetition; the principle of rationality; principle of collective labour.

***Keywords:** future teacher; choreography; professional training; principles; modernization of vocational training*

Стаття надійшла до редакції 14.09.2019 р.